

Силабус курсу

Мова і міжкультурна комунікація

Ступінь вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень
Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність: 014.02 Середня освіта. Мова та література (французька)
Освітньо-професійна програма «Середня освіта (Французька мова і література)»
Компонент освітньої програми: вибірковий
Рік підготовки, семестр – 2 рік, 4 семестр
Кількість кредитів – 3
Мова викладання: французька/українська
Дні занять: згідно розкладу
Консультації: згідно розкладу

Керівники курсу

Докт. філол. наук, проф. Косович Ольга Василівна

Контактна інформація: olgak2270@gmail.com 0352-43-58-31 (деканат)

Опис дисципліни

Об'єктом курсу «Мова і міжкультурна комунікація» є взаємодія лінгвокультур. Предметом дослідження є опосередкований/неопосередкований обмін інформацією між представниками різних лінгвокультур.

Мета: підготувати студентів до ефективних контактів на рівні повсякденного міжособистісного спілкування, міжкультурної комунікації.

Завдання: ознайомити студентів з історією виникнення та теоретичними засадами міжкультурної комунікації; розвинути культурну сприйнятливість, здатність до правильної інтерпретації різноманітних видів комунікативної поведінки; сформуванню вмінь й навички застосування на практиці отриманих знань в конкретній ситуації міжкультурного контакту; ознайомити з методами дослідження міжкультурної комунікації.

Структура курсу

Години			Тема	Результати навчання	Завдання
лекції	семінари	сам. робота			
Змістовий модуль 1. Міжкультурна комунікація як особливий вид спілкування					
2	2	5	Тема 1. Виникнення та розвиток міжкультурної комунікації. Передумови виникнення міжкультурної комунікації як науки. Термінологічний різнобій. Теорії міжкультурного спілкування Е. Холла, К. Клакхона – Ф. Стродбека, Сепіра – Уорфа. Інтерпретація мовленнєвої поведінки Л. Самовара і Р. Портера. Становлення міжкультурної комунікації в Європі. Утвердження міжкультурної комунікації в Україні та слов'янських країнах. Сприяння Корпусу Миру розв'язанню проблем кроскультурної комунікації.	Знати передумови виникнення міжкультурної комунікації як науки. Мати сформовані знання щодо становлення міжкультурної комунікації в Європі та Україні.	Питання, обговорення, виконання практичних завдань.
2	2	5	Тема 2. Теоретичні основи міжкультурної комунікації. Поняття та сутність культури. Характерні особливості культури. Культурна антропологія. Локальні культури та їх співіснування. Культурно-антропологічний підхід до кроскультурної інтеракції. Поняття “соціалізації”, “інкультурації” та	Знати основні поняття та сутність культури, локальні культури та інтерпретувати їхнє співіснування, а також зв'язок культури і мовної поведінки. Уміти диференціювати поняття “соціалізації”, “інкультурації” та “аккультурації”.	Питання, обговорення, виконання практичних завдань.

			“аккультурації”. Культура та мовна поведінка. Цінності, вірування та переконання у міжкультурному аналізі.		
2	2	5	Тема 3. Парадокси міжкультурного спілкування. Міжкультурна комунікація та постулати П. Грайса. 11 фундаментальних міжкультурних парадоксів. Характер когніції й когнітивна гнучкість. Абстрагування й фільтрація інформації. Спрощення й асоціювання. Комбінування, реорганізація інформації, акцентування. Фонові знання й інтерпретація. Змінні міжкультурної комунікації як її системні складові. Контекст міжкультурної комунікації. Параметри змісту інформації.	Знати загальні характеристики міжкультурної комунікації на основі постулатів П. Грайса, характер когніції й когнітивну гнучкість. Вміти вести науковий пошук щодо дослідження проблем міжкультурної комунікації.	Питання, обговорення, виконання практичних завдань.
2	1	6	Тема 4. Розуміння як мета міжкультурної комунікації. Розуміння й ефективність спілкування. Динамічна природа розуміння. Інтерпретативність розуміння. Механізми рівнів утворення й інтерпретації повідомлення. Рівні розуміння. Співвідношення дотичних культур. Подібності й відмінності	Знати особливості субкультур та особливості культур націй і народів світу для досягнення взаєморозуміння й позитивного результату у міжкультурних контактах.	

			модальних мовних особистостей. Стратифікація суспільства (вертикальна та горизонтальна). Розташування культур на часовій шкалі.		
2	1	6	Тема 5. Взаємодія лінгвокультур як основа міжкультурної комунікації. Комунікативна функція культури. Зіткнення культурних проявів як шлях до усвідомлення національно-специфічних особливостей. Теорія “айсберга”. Тришарова сутність культури. Фактори, що визначають національно-культурну мовну специфіку. Моделі вивчення культурно-мовної взаємодії між представниками різних мовних спільнот.	Знати та розуміти комунікативну функцію культури, фактори, що визначають національно-культурну мовну специфіку, моделі вивчення культурно-мовної взаємодії між представниками різних мовних спільнот. Уміти дотримуватись толерантного ставлення до інших культур та їх представників.	
Змістовий модуль 2. Комунікативні перешкоди та шляхи їх подолання.					
1	1	5	Тема 6. Проблеми міжкультурного розуміння. Поняття “культурного шоку”. Ступені культурного шоку. Зворотний культурний шок. Шляхи подолання культурного шоку. Міжкультурний конфлікт. Відмінність між культурного й етнічного конфліктів. Шляхи розв’язання міжкультурних конфліктів.	Знати природу міжкультурних непорозумінь й конфліктів і засоби виходу з них. Володіти методикою та навичками попередження й усунення міжкультурних конфліктів	Питання, обговорення, виконання практичних завдань.
1	1	5	Тема 7. Комунікативна асиметрія. Подолання	Мати сформовані знання щодо етнічних, расових та культурних стереотипів. Володіти	Питання, обговорення, виконання практичних

			культурних стереотипів та міжкультурних перешкод. Культурний шок і стереотипи. Етнічні, расові та культурні стереотипи. Підходи до успішного міжкультурного спілкування. Поради для міжкультурного спілкування.	методами й прийомами досягнення позитивного результату міжкультурної комунікації. Уміти застосовувати на практиці отримані знання в конкретних ситуаціях міжкультурної взаємодії.	завдань.
1	1	5	Тема 8. Міжкультурна взаємодія в призмі ділової комунікації. Сутність міжкультурного ділового спілкування. Культура і мова як провідні категорії міжкультурного ділового спілкування. Моделі соціального та ділового міжкультурного спілкування. Невербальне спілкування й міжкультурне ділове співробітництво. Вербальна міжкультурна бізнес комунікація. Перепони міжкультурного ділового спілкування.	Знати моделі соціального та ділового міжкультурного спілкування, особливості, невербального спілкування й міжкультурного ділового співробітництва. Володіти методологічними прийомами комунікативної поведінки в призмі ділової комунікації.	Питання, обговорення, виконання практичних завдань.
1	1	2	Тема 9. Мовні відмінності міжкультурної та інтракультурної комунікацій. Мови та їх відмінності. Акценти та темп мовлення як шлях до мовної дискримінації. “Сильні” та “слабкі” мовленнєві стилі. Імплицитні підказки для міжкультурних комунікантів. Субкультури та феномен	Мати сформовані знання щодо мов та їх відмінностей, акцентів та темпу мовлення як шляху до мовної дискримінації, а також субкультур та феномену “інтракультурного спілкування”.	Питання, обговорення, виконання практичних завдань.

			“інтракультурного спілкування”. Геополітика та інтракультурне спілкування.		
1	1	2	Тема 10. Поняття “мовного ставлення”. Теорія ввічливості як складова феномену “міжкультурної комунікації”. Мовне ставлення як соціальний показник життя. Міжкультурні варіації ввічливості. Максими ввічливості. Міжкультурна прагматична невдача. Теорія ввічливості та міжкультурні перемовини.	Знати особливості субкультур та особливості культур націй і народів світу для досягнення взаєморозуміння й позитивного результату у міжкультурних контактах. Уміти орієнтуватися в колі практичних міжкультурних проблем.	Питання, обговорення, виконання практичних завдань.

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК2	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
ЗК4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК7	Здатність до пошуку, опрацювання, аналізу й інтерпретації інформації з різних джерел, дотримуючись норм академічної доброчесності.
ЗК8	Здатність бути критичним і самокритичним, генерувати нові ідеї, виявляти та розв’язувати проблеми, бути ініціативним та підприємливим.
ЗК11	Здатність використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.
ФК7	Здатність використовувати можливості мережевих програмних систем, Інтернет-ресурсів, мобільних застосунків та цифрових технологій для вирішення теоретичних і практичних завдань у професійній діяльності, ефективно використовувати наявні та створювати (за потреби) нові електронні (цифрові) освітні ресурси.
ФК13	Здатність застосовувати наукові методи пізнання в освітньому процесі, використовувати інновації у професійній діяльності, застосовувати різноманітні підходи до розв’язання проблем у педагогічній діяльності, здатність до навчання впродовж життя (“lifetime learning”) та здійснення моніторингу власної педагогічної діяльності і визначення індивідуальних професійних потреб.
ФК15	Здатність планувати, організовувати, здійснювати прикладне мікродослідження з предметної спеціальності, систематизувати, аналізувати, інтерпретувати та представляти його результати.

Програмні результати навчання	
ПРН8	Застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію різних навчальних предметів (інтегрованих курсів) під час освітнього процесу.
ПРН10	Забезпечувати діалог культур у процесі вивчення іноземної мови та зарубіжної літератури, створювати умови для міжкультурної комунікації.
ПРН12	Використовувати онлайн-сервіси, застосунки, відкриті електронні (цифрові) освітні ресурси педагогічного спрямування для професійного розвитку та обміну досвідом з дотриманням академічної доброчесності.
ПРН13	Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідний навчальний матеріал з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.
ПРН16	Критично оцінювати власну навчальну та професійно-дослідницьку діяльність, реалізовувати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.

Літературні джерела

Основна

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики / Ф. С. Бацевич.. – К. : Видавничий центр «Академія», 2004. – 344 с.
2. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації / Ф. С. Бацевич. – К. : Довіра, 2007. – 205 с.
3. Етнопсихологія : навчально-методичний посібник / [за ред. Л. Е. Орбан]. – Івано-Франківськ : ІДУ, 1994. – 84 с.
4. Кононенко В. І. Українська лінгвокультурологія : навч. посіб. / В. І. Кононенко. – К. : Вища школа, 2008. – 328 с.
5. Коч Н. В. Міжкультурна комунікація: навч. посіб. / Н. В. Коч. – Миколаїв : Видавництво «ЧП Румянцева А. В.», 2017. – 200 с.
6. Коч Н. В. Основи теорії комунікації: навч. посіб. / Н. В. Коч. – Миколаїв : Іліон, 2014. – 268 с
7. Манакін В. М. Мова і міжкультурна комунікація. Академія, 2012. – 288 с.
8. Попович М.М. Основи міжкультурної комунікації: навч. посібник / укл.– Чернівець.нац. ун-т, 2012. – 160 с.
9. Семенюк О. А. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. / О. А. Семенюк, В. Ю. Паращук. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 240 с.
10. Шелудченко С. Б. Крос-культурна комунікація. Навчально-методичні матеріали теоретичного курсу / С. Б. Шелудченко. – ПП Іванюк, Луцьк. – 2012. – 124 с.
12. Шелудченко С. Б. Крос-культурна комунікація. Робоча навчальна програма та зразки модульних і підсумкових тестів / С. Б. Шелудченко. – ПрАТ «Волинська обласна друкарня», Луцьк. – 2011. – 35 с.
13. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. / О. В. Яшенкова. – К. : ВЦ «Академія», 2010. – 312 с.

Допоміжна

14. Анохіна Т. О. Тенденції позначення невербальних лакун у різномовних дискурсах / Т. О. Анохіна // Філологічні трактати. – 2010. – № 1. – С. 5–11.
15. Богдан С. К. Мовний етикет українців: традиції і сучасність / С. К. Богдан. – К. : Рідна мова, 1998. – 475 с.
16. Бичко А. К. Феномен української інтелігенції : Спроба екзистенціального дослідження / А. К. Бичко, І. В. Бичко. – Дрогобич : [б. в.], 1997. – 115 с.
17. Вербицька П., Голосова Н., Дяків В. та ін. Спільна історія. Діалог культур: навч. Посіб. «Нова доба». – Львів: ЗУКР, 2013. – 256 с.

18. Воропай О. Звичаї нашого народу. Етнографічний нарис : у 2 т. / О. Воропай. – К. : Оберіг, 1991. – Т. 1. – 450 с.; Т. 2. – 445 с.
19. Гавріна Н. І. Концепції трансформацій етнічної ідентичності в сучасному суспільстві / Н. І. Гавріна // Нова парадигма : Вип. 65; ч. II. – К. : Вид-во НПУ імені М. Драгоманова, 2007. – С. 31–36.
20. Гнатенко П. І. Український національний характер / П. І. Гнатенко. – К. : ДОК-К, 1997. – 114 с.
21. Горлова В. М. Українська національна ідентичність : компаративний аналіз націоналістичних дискурсів : дис. ... канд. філос. наук : 09.00.12 / В. М. Горлова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2005. – 187 с.
22. Гримич М. В. Традиційний світогляд та етнопсихологічні константи українців (Когнітивна антропологія) / М. В. Гримич. – К. : [б. в.], 2000. – 380 с.
23. Гриценко Т. Б. Етика ділового спілкування : [навч. посіб.] / Т. Б. Гриценко, С. П. Гриценко, Т. Д. Іщенко – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 344 с.
24. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд / С. Я. Єрмоленко. – К. : НДІУ, 2007. – 444 с.
25. Жайворонок В. Знаки української етнокультури. Словникдовідник / В. Жайворонок. – К. : Довіра., 2006. – 703 с.
26. Жайворонок В. Мовні знаки культури : спроба лексикографічного опису / В. Жайворонок // Лінгвостилістика : об'єкт – стиль, мета – оцінка. – К. : [б. в.], 2007. – С. 92–101.
27. Жайворонок В. Українська етнолінгвістика : Нариси : навчальний посібник / В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2007. – 262 с.
28. Карпова К. С. Вербалізація національно-специфічних концептів американського суспільства ХХ – початку ХХІ ст. : автореф. дис... канд. філол. наук : 10.02.04 / К. С. Карпова. – К. : КНУ ім. Т. Шевченка, 2008. – 21 с.
29. Коломієць Л. Рецепція англомовних перекладів поезій Тараса Шевченка інтернет-читачами (огляд читацьких відгуків та коментарів) / Л. Коломієць // Шевченкознавчі студії. – 2013. – Вип. 16. – С. 291–303.
30. Кононенко В. І. Українська лінгвокультурологія : навч. посіб. / В. І. Кононенко. – К. : Вища школа, 2008. – 328 с.
31. Корнева Л. М. Невербальні засоби в міжкультурній комунікації / Л. М. Корнева // Культура народів Причорномор'я. – 2004. – № 49, т. 1. – С. 88–90.
32. Костюк Л. Б. Філогенетичні закономірності розвитку етнічної ментальності українців : автореф. дис. ... канд. філос. наук : 09.00.05 / Л. Б. Костюк; ЛНУ імені Івана Франка. – Л., 2008. – 21 с.
33. Коч Н. В. Роль базових лінгвокультурних концептів давньоруської християнської аксіології у становленні колективістського типу культури / Н. В. Коч // Нова філологія. Збірник наукових праць. – Запоріжжя : ЗНУ, 2014. – № 62. – 240 с. – С. 62–69.
34. Коч Н. В. Формування концептуального фрейму «європейські цінності» у свідомості сучасної молоді // «Мова мая, я з тобою ў жыцці шчасце маю...» : збірник наукових артыкулаў. – Гомель : ГДУ імя Ф. Скарыны, 2016. – 201 с. – С. 78–83.
35. Кузнєцова Т. «Свій»/«чужий» у текстовому просторі ЗМІ [Електронний ресурс] / Т. Кузнєцова // Електронна бібліотека Інституту журналістики // Режим доступу : <http://journlib.univ.kiev.ua/index>.
36. Мальцева К. С. Міжкультурні непорозуміння і проблема міжкультурного перекладу : автореф. дис. ... канд. філософ. наук : 09.00.04 / К. С. Мальцева // Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України. – К., 2002. – 20 с.
37. Махній М. М. Символіка тіла / М. М. Махній. – Чернігів : РВВ комітету у справах преси та інформації, 1997. – 32 с.

38. Мацько Л. І. Українська мова в освітньому просторі : навчальний посібник / Л. І. Мацько. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – 607 с.
39. Місевра І. В. Проблеми ментальності та національної самосвідомості : спроби дослідження витоків / І. В. Місевра. – О. : Астропринт, 1998. – 47 с.
40. Науменко А. М. Мова і діалог культур / А. М. Науменко // Вісник ХНУ. – 2004. – № 635. – С. 118–122.
41. Обушний М. І. Етнонаціональна ідентичність – феномен самовизначення українців / М. І. Обушний. – К. : Редакційно-видавничий центр «Київський університет», 1999. – 40 с.
42. Рудик І. М. Культурна специфіка невербального коду в міжкультурній комунікації / І. М. Рудик // Вісник ЖДУ імені І. Франка. – 2005. – № 23. – С. 101–103.
43. Семигінівська Т. В. Вплив глобалізації на мову як аспект культури суспільства / Т. В. Семигінівська // Вісник СумДУ. Серія Філологія. – 2007. – № 1. Том 2. – С. 45–49.
44. Чугу С. Вивчення взаємодії мови і культури в контексті зміни наукових парадигм // Науковий вісник ХДУ. Серія «Лінгвістика» : Збірник наукових праць. – Херсон : Вид-во ХДУ, 2005. – Вип. 2. – С. 38–40.
45. Scollon R., Scollon S. W. Intercultural communication: A discourse approach / R. Scollon, S. W. Scollon – Malden, Mass.: Blackwell Publishers, 2001. – 107 p.
46. Samovar L. Intercultural communication: A reader. 7th ed. / L. Samovar, R. Porter. – Belmont : Wadsworth, 1994. – 425 p.

Політика оцінювання

- **Політика щодо речення та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-10% від оцінки). Перескладання модулів і тем відбувається за наявності підтверджених поважних причин (наприклад, довідка від лікаря).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних пристроїв). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування (наприклад, у середовищі MOODLE).
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується таким чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Змістовий модуль 1 (теми 1-5) – усне опитування, виконання практичних завдань і вправ, розв'язання тестів	25
Змістовий модуль 2 (теми 6-10) – усне опитування, виконання практичних завдань і вправ, розв'язання тестів	25
Індивідуальна письмова робота	10
Залік (теми 1-10) – усне і письмове опитування	40

Шкала оцінювання студентів

ECTS	Бали	Зміст
A	90-100	зараховано
B	85-89	зараховано
C	75-84	зараховано
D	65-74	зараховано
E	60-64	зараховано
FX	35-59	не зараховано з можливістю повторного складання
F	1-34	не зараховано з обов'язковим повторним курсом